

עת"א 20726/10/22 - פלוני נגד שרות בתי הסוהר

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 20726-10-22

בפני	כבוד השופט אלעזר נחלון
עותר	פלוני
נגד	
משיב	שרות בתי הסוהר
בשם העותר:	עו"ד ארז בר-צבי
בשם המשיב:	עו"ד מרים בן גל

פסק דין

א. כללי

1. לפני עתירה מכוח סעיף 62א לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, שעניינה סיווגו של העותר כ"אסיר ביטחוני".

ב. רקע עובדתי תמציתי

2. ביום 25.3.21 הורשע העותר בשתיים עשרה עבירות של יידוי אבן או חפץ לעבר כלי תחבורה ובחמש עבירות של היזק במזיד לרכב. נקבע כי בליל שבת 26.5.18, בהיותו קטין כבן חמש עשרה, יידה העותר אבנים לעבר מספר כלי רכב שנסעו בכביש מספר 1 בירושלים ופגעו בחלק מהם (ת"פ 47734-06-18).

3. בגזר הדין הוטלו על העותר עונשים שונים, ובכלל זה שנים עשר חודשי מאסר בפועל. בית המשפט קבע, בין היתר, כי "מעשי העבירות היו מתוכננים, יזומים ורבים, אשר נעשו בפרק זמן ממושך, לאחר הכנת האבנים שיודו ותוך בחירה קפדנית של כלי הרכב שאליהם יודו האבנים על פי זהות נוסעיהם, כך שהיו אלו רק כלי רכב שבהם נסעו ערבים" (פיסקה 69 לגזר הדין, נספח ד לעתירה). בית המשפט הפנה גם אל דברי העותר בפני קצינת המבחן שם אמר כי האבנים יודו לעבר נוסעים ערבים כתגובה ליידוי אבנים מצד ערבים כלפי יהודים, ובלשונו "הם באים, זורקים עלינו אבנים, מה לא נחזיר?" (שם, פיסקה 73), וציין כי בעת קביעת העונש הראוי יש להתייחס גם אל "הרקע הלאומני לעבירות" (שם, פיסקה 82).

4. העותר הגיש ערעור על פסק הדין וביצע עונשו עוכב. בדיון מיום 21.9.22 חזר בו העותר מן הערעור בהמלצת בית המשפט העליון, והוסכם כי עונש המאסר בפועל שנגזר עליו ירוצה החל מאותו מועד (ע"פ 6649/21).

5. העותר החל לרצות את עונשו, ואז לדבריו "נדהם לגלות כי המשיב החליט להגדירו כ'אסיר בטחוני', על כל ההכבדה הרבה בתנאי המאסר הכרוכה בהגדרה זו". ביום חמישי 6.10.22, למחרת יום הכיפורים, ביקש העותר לשנות את סיווגו, ומשלא נענה במהירות הראויה לטעמו הגיש ביום 11.10.22 את העתירה שכאן.

6. בינתיים, מיד לאחר תום חג הסוכות ובטרם ניתנה החלטה כלשהי בעתירה, נדחתה בקשת העותר לשינוי סיווגו. בהחלטה קבעה ראש מחלקת האסיר במשיב כי סיווג העותר נעשה בהתאם לפקודת נציבות 04.05.00 שכותרתה "תהליך הגדרת אסיר בטחוני" (להלן: פקודת הנציבות או הפקודה). צוין כי הסיווג נקבע משום שהעותר ביצע את העבירות שבהן הורשע "כלפי ערבים בלבד באופן מכוון ומתוכנן", ונוכח "טיבה וטבעה של העבירה" כלשון הפקודה (התשובה מיום 18.10.22 צורפה כנספח א לתשובה לעתירה).

ג. טענות הצדדים

7. בעתירה טוען העותר, בתמצית, כי עניינו אינו בא בגדרי אחת משלוש החלופות הקיימות לשיטתו בפקודת הנציבות להגדרת אסיר כ"אסיר בטחוני". עם זאת, העותר לא התייחס כלל לטעם שצוין בהחלטת המשיב, אשר ניתנה כאמור לאחר הגשת העתירה.

8. המשיב מצידו טוען כי יש לדחות את העתירה על הסף, שכן העותר לא מיצה את ההליכים המינהליים להשגה על ההחלטה בעניינו. עוד טוען המשיב כי העבירות שבהן הורשע העותר, אשר נעשו מתוך "מניע אידיאולוגי וכלפי ערבים בלבד", הן "עבירות בטחוניות" על פי טיבן ונסיבותיהן, וככאלה באות בגדרי החלופה הראשונה להגדרת "אסיר בטחוני" המנויה לשיטתו בפקודה - חלופה שאליה כאמור לא התייחס העותר באופן כלשהו בעתירתו.

ד. דיון והכרעה

9. דין העתירה להידחות על הסף מחמת אי מיצוי הליכים.

10. כידוע, קיימת חשיבות רבה למיצוי הליכים בטרם הגשת עתירה לבית המשפט. זאת, הן כדי לקדם הידברות שעשויה להביא לפתרון המחלוקת או למיקודה - באופן שיביא לניצול יעיל יותר של המשאבים השיפוטיים ואף יקדם את השיח שבין האזרח לרשות; הן כדי להביא לכך שההחלטה תתקבל לאחר שהרשות שקלה את מכלול הטענות הרלוונטיות, באופן שיטיב את ההחלטה וגם יאפשר להפעיל את הביקורת השיפוטית לגביה בצורה שלמה יותר, ותוך כיבוד מרחב שיקול הדעת של הרשות (ראו למשל בג"ץ 7505/10 ראש מועצת הכפר חרבתא בני-חארת נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית, פסקה 5 ובהפניות שם (25.7.2011)).

11. בנוגע להליכים לשינוי סיווג אסיר כ"אסיר בטחוני" קובעת פקודת הנציבות שתי הוראות: סעיף 7 מתייחס לאפשרות האסיר להגיש בקשה לשינוי סיווג, וקובע כי ההחלטה בעניינה תינתן על ידי ראש מחלקת האסיר; וסעיף 8 מתייחס לאפשרות האסיר להשיג על ההחלטה לפני ראש חטיבת כליאה במשיב.

12. במקרה שכאן, העותר הגיש אמנם בקשה לשינוי סיווג, אך את עתירתו הוא הגיש כאמור בטרם ניתנה החלטה בבקשתו, וממילא בטרם הגיש השגה על החלטה זו. השגה כזו אף לא הוגשה עד עתה.

13. לו היה נופל שיהוי בהחלטה בבקשת העותר, לא היה מקום לזקוף לחובתו את עיתוי הגשת העתירה. אולם במקרה שכאן לא נפל כל שיהוי כזה: בקשתו של העותר הוגשה ביום חמישי 6.10.22, למחרת יום כיפור; ערב חג הסוכות חל ביום ראשון ויומו הראשון חל ביום שני; והעתירה הוגשה כבר ביום שלישי 11.10.22. מבלי להקל ראש במשמעות סיווג העותר מבחינת תנאי מאסרו, נראה כי ראוי היה להמתין פרק זמן נוסף על מנת לאפשר למשיב להחליט בבקשה, שכן בין הבקשה לבין הגשת העתירה חלפו רק ארבעה ימים שאינם ימי עבודה רגילים (שישי, שבת, ערב חג וחס).

14. אילו בכך היה מתמצה הפגם, לא הייתי סבור שיש לדחות בעטיו את העתירה. זאת, שכן בפועל מיד לאחר חג הסוכות ניתנה החלטה שדחתה את בקשת העותר; העניין שעל הפרק נוגע לתנאי מאסרו, על כל המשתמע מכך; ומאז הגשת העתירה חלף פרק זמן של למעלה מחודש, שבמהלכו נותר סיווגו של העותר על כנו.

15. אלא שהפגם בהגשתה המוקדמת של העתירה הביא לפגם מהותי יותר, היוצר קושי לדון בה במתכונתה הנוכחית: בשל העובדה שהעתירה הוגשה בטרם ניתנה החלטת המשיב, לא יכול היה העותר להתייחס לנימוקי ההחלטה, ועל כן העלה בעתירתו נימוקים משוערים וטען כלפיהם טענות שונות. בפועל, מן ההחלטה התברר כי הנימוק לסיווג העותר כ"אסיר בטחוני" הוא אחר לחלוטין, ומבוסס על טענה בדבר קיומה של חלופה נוספת בפקודת הנציבות המאפשרת לעשות זאת. העותר כלל לא התייחס לנימוק זה בעתירתו, וממילא כלל לא ניתן לדון בה במתכונתה הנוכחית.

16. בשים לב למצב שנוצר ולצורך הקיים ממילא בתיקון העתירה; לעובדה שהעותר לא מיצה את האפשרות להשיג על ההחלטה בפני ראש חטיבת הכליאה בהתאם לסעיף 8 לפקודת הנציבות; ולכך שנוכח משך המאסר הצפוי לעותר העתירה לא תיתר גם אם היא לא תידון לגופה לעת הזו - בשים לב לכל אלה נראה כי יש לאפשר לעותר למצות את ההליכים מכוח פקודת הנציבות, ולהעלות את טענותיו כלפי ההחלטה וטעמיה באופן סדור באמצעות השגה.

17. העותר טוען כי נוכח הזמן שחלף, הימנעות מדיון בעתירה "בשל טעמים פרוצדורליים" תפגע בו קיצונית. אלא שלטעמי לא מדובר בטעמים פרוצדורליים אלא בטעמים שבמהות. וכדברי בית המשפט העליון בהקשר דומה: "לא בדקדוקי-עניו של פרוצדורה עסקינן, אלא במהות: הסדר הטוב; היעילות; החסכון במשאבים; מיקוד המחלוקת וציוני-דרך לפתרונה; הפעלת שיקול דעת מקצועי; הפריית השיח שבין האזרח לבין הרשות; כיבוד הדדי בין הרשות השופטת לבין הרשות המבצעת; כל אלה מחייבים מיצוי הליכים תחילה, וביקורת שיפוטית אחר כך" (בג"ץ 112/12 אדם טבע ודין אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' ממשלת ישראל, פסקה 8 (24.5.2012); וראו גם בג"ץ 5746/20 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' הכנסת, פסקה 14 (30.8.2020)).

18. העותר טוען עוד כי החלטה בהשגה שיגיש "צפויה". אלא שלא ברור מדוע העותר סבור כך, ומדוע העניין שונה מכל הליך של השגה או ערעור הקבוע בחוק. כך בכלל, וכך בפרט נוכח דברי העותר עצמו, שלפיהם טעמי ההחלטה בדבר סיווגו מעוררים "שאלה משפטית" (תגובת העותר מיום 8.11.22). תמים דעים אני עם העותר כי אכן עשויה להתעורר שאלה בעניין זה, ודווקא משום כך יש מקום שהעותר ירצה תחילה את טענותיו בפני הגורם המינהלי הרלוונטי. גורם זה יוכל להידרש לטענות לגופן, וככל שיבקש העותר לעתור נגד ההחלטה שיקבל הוא יוכל לעשות כן, כאשר יש לקוות כי אז תעמוד בפני בית המשפט תמונה שלמה ומקיפה יותר.

19. העתירה נדחת אפוא על הסף.

20. בשים לב לזמן שחלף, הרי שככל שיפעל העותר להגשת השגה בהתאם לסעיף 8 לפקודת הנציבות, מתבקש המשיב ליתן את החלטתו בה מוקדם ככל הניתן. טענות העותר נגד כל החלטה שתיתן תישמרנה.

21. לעניין האגרה: העותר עתר לפוטרו מתשלום אגרה; המשיב נדרש להתייחס לבקשה זו, אך נמנע מלעשות כן (החלטה מיום 20.10.22). בנסיבות אלה, ונוכח העובדה שמדובר בסכום שהוא ממילא נמוך יחסית, ניתן בזה פטור מאגרה כמבוקש.

22. ניתן לבקש לערער על החלטה זו בהתאם להוראות הדין.

ניתן היום, כ"ז חשוון תשפ"ג, 21 נובמבר 2022, בהעדר
הצדדים.